

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНИХ СИМВОЛІВ УКРАЇНИ

STATE AND PROSPECTS OF THE UKRAINIAN INSTITUTE OF STATE SYMBOLS

Магац Т.М.,
магістрант кафедри конституційного права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті проаналізовано проблеми законодавчого закріплення, використання та охорони державних символів України. Символи держави виконують соціально-політичну та представницьку функції, які є важливими для подальшого її функціонування. Вони символізують суверенітет, територіальну цілісність, незалежність та самостійність держави, виділяють її серед інших суб'єктів на політичній арені.

Ключові слова: державні символи, національні символи, незалежність, державність, законодавче врегулювання, суверенітет, опис державних символів, порядок використання державних символів, Конституція України.

В статье проанализированы проблемы законодательного закрепления, использования и охраны государственных символов Украины. Символы государства выполняют социально-политическую и представительскую функции, которые важны для дальнейшего его существования. Они символизируют суверенитет, территориальную целостность, независимость и самостоятельность государства, выделяют ее среди других субъектов на политической арене.

Ключевые слова: государственные символы, национальные символы, независимость, государственность, законодательное урегулирование, суверенитет, описание государственных символов, порядок использования государственных символов, Конституция Украины.

The problems of the law on the use and protection of the state symbols of Ukraine have been analyzed. State symbols perform socio-political and representational functions that are important for its further existence. They symbolize the sovereignty, territorial integrity, independence and autonomy of the state, which distinguishes it among other actors in the political arena.

Nowadays, the actual problem remains the need for constitutional approval of the State Emblem of Ukraine and legal regulation and description of the procedure for the use of the State Emblem of Ukraine and the State Flag of Ukraine.

Uncertainty at the official level in the description of the state symbols of Ukraine, social and political principles, certification and other state continuity of the ideas of society and the state, which are covered through the state symbols, overburdens the unified perception and may cause various explanations; hinders the formation of state-building and national traditions, which are necessary for the formation of political, ideological and patriotic goals of society and the state in general.

Proper and timely solution to the problems of the state symbols of Ukraine – is a considerable progress towards Constitutional, United and Independent Ukrainian State.

Key words: state symbols, national symbols, independence, statehood, legal framework, sovereignty, description of the state symbols, consequence of use of the state symbols, Constitution of Ukraine.

Державні символи України – Державний прапор України, Державний герб України та Державний гімн України затверджені ст. 20 Конституції України. На даний час тільки Державний гімн України затверджений Законом України «Про державний гімн України» від 06 березня 2003 р. № 602-IV.

В українській правовій науці та практиці питанням законодавчого врегулювання опису та порядку використання державних символів України приділено мало уваги. Тому слід констатувати, що значна частина питань, пов'язаних з конституційно-правовим статусом державних символів, залишаються не вирішеними та малодослідженими. Проте слід відмітити, що вказаними проблемами в останні роки все більше цікавляться як науковці, так і практичні працівники. Вагомий внесок у дослідження цього важливого правового інституту зробив П. Б. Стецюк у своїх наукових працях.

Метою статті є дослідження проблем законодавчого закріплення, використання та охорони державних символів України.

Становлення будь-якої демократичної, правової та соціально орієнтованої держави неможливе без однієї з необхідних ознак – інституту державних символів (прапора, герба та гімну), які відіграють важливу суспільно-політичну роль у процесі утвердження її незалежності та суверенітету. Виходячи з цього, державні символи повинні мати відповідну систему конституційно-правового регулювання, а саме щодо порядку їх створення та використання як символу суверенітету держави. У сучасному світі лише незалежні держави мають свої державні символи, які розуміються як законодавчо закріплені офіційні знаки у вигляді зображень і предметів у національній кольоровій гамі, звукові вираження чи тексти в звуковому супроводі, які у лаконічній формі виражають ідеї політичного розвитку та символізують державність.

У суспільних відносинах геть усіх країн світу інститут державної символіки відіграє важливу історичну, культурологічну, соціальну, економічну, політичну ролі. Він є базовим елементом у процесах державотворення, об'єднання й консолідації народу, правового та патріотичного виховання громадян.

Звертаючись до правової компаративістики, ми бачимо, що інститут державної символіки у конституційному праві країн Європи надзвичайно розвинутий. Простежується високий рівень поваги, правової культури та правової свідомості громадян; історично сформована етика застосування державної та місцевої символіки.

Існує міжнародна етика державної символіки. Незважаючи на те, що кожній країні притаманні власні риси регламентації застосування державної символіки та символіки іноземних країн, проте у практиці міжнародних відносин вироблено загальні правила поваги до державних символів. Так, прапори країн сторони, що відвідує, та сторони, що приймає, мають бути одного розміру і вивішені на однаковій відстані; не торкатися землі, води, дерев, будівлі й інших предметів. Вони повинні бути чистими, без пошкоджень тканини й кольору. І взагалі, в європейських країнах практикується розробка еталонів тканини, кольорів, графічних зображень для прапора, герба та виконання для гімну. Державний прапор за загальним правилом не повинен бути постійно вивішеним на помешканнях громадян, його встановлення має відбуватися відповідно до врочистих заходів місцевого та державного значення, на державні свята.

Наша сьогоднішня символіка відображає традиційну національну українську символіку, корені, якої сягають тисячоліть. Українська держава має свої багатовікові національні синьо-жовті символи та герб у вигляді Тризуба, що супроводжували націю на шляху до здобуття незалежності. Таким чином, наприкінці 80-х – початку 90-х років

XX ст., здобувши незалежність, українці не обирали, а взяли у спадок синьо-жовтий Державний прапор України, Державний герб України у вигляді Тризуба та Державний гімн України.

Шлях до затвердження українських національних символів як державних (в силу явного протистояння в парламенті різних блоків) після прийняття Декларації про державний суверенітет, простягнувся майже в півтора року. На початку 1992 р. дане питання було врегульовано.

15 січня 1992 р. Указом Президії Верховної Ради України «Про Державний гімн України» затверджено музичну редакцію Державного гімну України «Ще не вмерла України», автором якої є М. М. Вербицький [1]. Даним Указом було введено повсюдне виконання Державного гімну України з 16 січня 1992 р. та було припинено дію Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 22 березня 1978 р. «Про Державний гімн Української РСР». Остаточо Державний гімн України був затверджений Законом України «Про державний гімн України» від 06 березня 2003 р. № 602-IV [2].

28 січня 1992 р. Постановою Верховної Ради України «Про Державний прапор України» затверджено Державний прапор України – національний прапор, що являє собою прямокутне полотнище з двох рівних за шириною горизонтально розташованих смуг: верхньої – синього кольору, нижньої – жовтого кольору, із співвідношенням ширини прапора до його довжини – 2:3 [3].

19 лютого 1992 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Державний герб України», відповідно до якої Тризуб було затверджено, як Малий герб України, вважаючи його головною складовою (елементом) Великого герба України [4]. Відповідно до окремого Додатку до Постанови Верховної Ради України «Про Державний герб України» визначено кольорове та схематичне зображення Тризуба як Малиого герба України. У кольоровому виконанні Малий герб України – це зображення золотого Тризуба на синьому тлі.

Проте на сьогоднішній день до кінця не вирішеними залишаються питання Державного гербу України. Затвердивши в лютому 1992 р. Тризуб як Малий Державний герб України, Верховна Рада України дала можливість виконавчим органам державної влади розпочати процес вирішення проблеми нових печаток органів державної влади, випуску грошових знаків та знаків поштової оплати, виготовлення службових посвідчень, офіційних бланків і тому подібного [5, с. 2]. Розуміючи те, що поява на політичній арені України Малиого Державного герба певною мірою викликана сильним протистоянням в Парламенті Республіки 19 лютого 1992 р. демократичного і прокомуністичного блоків, що стало своєрідним компромісом у тій реальній політичній ситуації, яка могла привести до парламентської кризи [5, с. 3]. Змушені на сьогоднішній день констатувати виникнення похідної проблеми – створення Великого Державного гербу України.

У наш час, виходячи із реалій сьогодення та аналізуючи сучасну практику використання Державного герба України, здається логічним відмовитися від створення Великого Державного герба України та зупинитись на одному – Державному гербі України, за який вважати нині затверджений золотий Тризуб на блакитному тлі.

Проблема належного правового регулювання та охорони Державного прапора України, Державного герба України та Державного гімну України на сьогоднішній день виступає в декількох аспектах: площині законів України; площині підзаконних нормативно-правових актів, кожна з яких має свої функціональні завдання та специфічні умови правореалізації. Постає питання необхідності розроблення і прийняття окремих Законів України про Державний прапор України та Державний герб України, які повинні врегулювати порядок їх використання як офіційних символів державного суверенітету України,

подати детальний опис кольорового та графічного зображення (для Державного Герба України та Державного прапора України). Крім того, видається за необхідне вирішити в даних нормативно-правових актах питання єдиного офіційного тлумачення ідей, закладених в державних символах України, а насамперед про тлумачення Тризуба як геральдичного знака, символу державного суверенітету України та про тлумачення кольорів Державного прапора України.

В цій же площині, на рівні законів України, необхідно переглянути норми про відповідальність за глум над державними символами як в кримінальному, так і в адміністративному праві. Особливої уваги заслуговує охорона державних символів України як суверенного права українського народу на власну державність. Під охороною державних символів слід розуміти систему державних і громадських заходів, спрямованих на забезпечення виконання і дотримання норм Конституції України та інших нормативно-правових актів, які регулюють порядок встановлення та використання державних символів. У вузькому розумінні правова охорона державних символів – це встановлення юридичної відповідальності за порушення норм про використання державних символів.

На сьогодні чинним законодавством передбачена лише кримінальна відповідальність: за публічну наругу над Державним прапором України, Державним гербом України або Державним гімном України (ст. 338 Кримінального кодексу України) та за незаконне підняття Державного прапора України на річковому або морському судні (ст. 339 Кримінального кодексу України) [6].

Способами наруги можуть бути знищення чи пошкодження прапора (герба) шляхом його спалення, ламання, розмальовування, нанесення на прапор образливих написів, зле шаржування герба чи гімну тощо.

Наруга над державними символами тягне відповідальність за ст. 338 Кримінального кодексу України лише у разі, якщо вона була публічною (спрямованою на публіку). При цьому винна особа може, скажімо, розмалювати прапор як у присутності інших людей, так і без їх присутності, але з наступним винесенням такого прапора на людські очі.

На наше глибоке переконання, система правової охорони державних символів України не повинна обмежуватися лише кримінальною відповідальністю. Доречно було б передбачити також і конституційно-правову та адміністративну відповідальність, на чому вже наголошувалося іншими вченими [7, с. 176]. Конституція України передбачила для громадян України новий обов'язок – шанувати її державні символи. Встановлена кримінальна відповідальність за публічну наругу над державними символами України охоплює далеко не всі можливі випадки неповаги до державних символів. Було б виправданим, на наш погляд, встановлення адміністративної відповідальності за неповагу до державних символів. Таких випадків існує безліч і за них ніхто не несе відповідальності. Наприклад, під будинком державного органу або органу місцевого самоврядування висить обтріпане на вітру і вицвіле полотнище Державного прапора України, що слід вважати неприпустимим, і винні в цьому особи могли б бути притягнуті до адміністративної відповідальності. Таким чином, є всі підстави стверджувати, що в Україні гостро постала проблема створення надійної та ефективної системи правового регулювання як порядку використання, так і охорони її державних символів.

У Верховній Раді України зареєстрований законопроект від 31 березня 2011 р. № 8320 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за незаконні дії із державними нагородами та порушення порядку використання державних символів», яким, зокрема, пропонується запровадити адміністративну відповідальність за порушення порядку використання Державного прапора України, Державного герба України та Державного гімну України.

жавного прапора України, Державного герба України або Державного гімну України [9].

На сьогоднішній день актуальною проблемою залишається необхідність конституційного затвердження Державного герба України та законодавчого врегулювання опису і порядку використання Державного герба України та Державного прапора України.

Неясність на офіційному рівні в описі державних символів України суспільних та політичних принципів, засвід-

чення спадкоємності державності та інших ідей суспільства і держави, які висвітлюються за допомогою державних символів, переобтяжує уніфіковане сприйняття, гальмує становлення державницьких та національних традицій, які необхідні для формування політичних, ідеологічних та патріотичних цілей суспільства і держави загалом.

Належне і вчасне вирішення проблеми державних символів України — вагомий поступ на шляху до правової, соборної, самостійної Української держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Державний гімн України : Указ Президії Верховної Ради України від 15 січня 1992 року № 2042-XII // Голос України. – 1992.
2. Про державний гімн України : Закон України від 06 березня 2003 року № 602-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/602-15>.
3. Про Державний прапор України : Постанова Верховної Ради України від 28 січня 1992 року № 2067-XII // Голос України. – 1992.
4. Про Державний герб України : Постанова Верховної Ради України від 19 лютого 1992 року № 2137-XII // Голос України. – 1992.
5. Лабунський В. З окопів на Тризуб / В. Лабунський // Голос України. – 1992.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Стецюк П. Б. До концепції законодавства про державні символи України / П. Б. Стецюк // Концепція розвитку законодавства України : матеріали науково-практичної конференції. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – 494 с.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за незаконні дії із державними нагородами та порушення порядку використання державних символів : Проект Закону України від 31 березня 2011 року № 8320 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=8320&skl=7

УДК 342.843.5

THE PRINCIPLE OF PUBLIC NATURE OF ELECTIONS AND ITS CONSEQUENCES FOR DEPLOYMENT OF ELECTRONIC VOTING TECHNOLOGIES IN GERMANY

ПРИНЦИП ПУБЛІЧНОСТІ ВИБОРІВ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ГОЛОСУВАННЯ І ПІДРАХУНКУ ГОЛОСІВ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ)

Mykhailiuk Y.O.,
2nd year student of LL.M.
in Human Rights at the Faculty of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The article is devoted to analysis of one of the modern issues in the field of constitutional law, related to the peculiarities of compliance with the principle of publicity in case of e-voting. The study is based on the relevant experience of Germany, since the legal system of this country is close to the Ukrainian one, and the decision of the Federal Constitutional Court on the issue in question has served as the basis for Germany's complete refusal to conduct electronic elections in the future. The article also covers the criteria which shall be satisfied prior to deployment of devices for casting and counting the votes, as well as the need to comply with such requirements in Ukrainian realities.

The purpose of this article is analysis of case law when the highest national courts found the use of implemented voting technologies non-compliant with the main constitutional principles. One of the most prominent examples of such decisions is the case related to scrutiny of elections, which was heard by the German Constitutional Court in 2009. The key task of this study is the formulation of the main thesis on how the recent German experience can be used in Ukraine while creating domestic e-voting system.

In the article the author considers that any official authorizations, licenses, permits cannot replace the controllability of the essential steps in the election procedure by the citizens. Each interested voter shall be able to monitor the essential steps of e-voting process to certain extent with no special background or education in order to be confident in trustworthiness of the introduced systems.

The proposed methodological approach to the algorithm of e-voting implementation assists in finding the ways of organizing and building an internal Ukrainian electronic elections process in future.

Key words: elections, e-voting, electronic technologies, principle of publicity, constitutionality, German experience, voting.

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем конституційного права, що стосується особливостей дотримання принципу публічності при проведенні виборів із використанням електронних технологій. Дослідження проводилось на основі досвіду Німеччини, оскільки правова система цієї країни є наближеною до української, а рішення Федерального Конституційного Суду з цього питання слугувало підставою для цілковитої відмови Німеччини від здійснення електронних виборів в подальшому. У статті аналізуються критерії, при дотриманні яких можуть бути використані електронні пристрої для голосування і підрахунку голосів, а також необхідність застосування таких вимог в українських реаліях.

Ключові слова: електронні вибори, електронні технології, принцип публічності, конституційність, Німеччина, голосування.

Статья посвящена анализу одной из актуальных проблем конституционного права, касающейся особенностей соблюдения принципа публичности при проведении выборов с использованием электронных технологий. Исследование проводилось на основе опыта Германии, поскольку правовая система этой страны является приближенной к украинской, а решение Федерального Конституционного Суда по этому вопросу послужило основанием для полного отказа Германии от проведения электронных выборов в дальнейшем. В статье анализируются критерии, при соблюдении которых могут быть использованы электронные устройства для голосования и подсчета голосов, а также необходимость применения таких требований в украинских реалиях.

Ключевые слова: электронные выборы, электронные технологии, принцип публичности, конституционность, Германия, голосование.